

А.П. Філіпова
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. Філол. наук,
Гирич О.В.

Граматичні засоби вираження умовного способу в англійській мові

Метою даної статті є визначення особливостей граматичної реалізації умовного способу в англійській літературі.

Об'єктом є граматичні засоби реалізації умовного способу в американській та британській англійській літературі.

Предметом дослідження є новітні тенденції у граматичному вираженні умовного способу в англійській мові.

Ми вважаємо дане дослідження актуальним у зв'язку із тим, що багато лінгвістів так і не дійшли єдиного визначення умовного способу та засобів його реалізації.

Категорія умовного способу належить до основних засобів вираження нереальності дій, емоцій, бажань тощо. Складність цього граматичного явища пов'язана з великою кількістю граматичних форм, які виражають значення нереальності.

Категорія способу дієслова по-різному тлумачиться у лінгвістичній науці. Різноманітність поглядів обумовлено тим, наскільки автори враховували форму та зміст, наскільки вона знаходилися під впливом аналогії інших мов, та яка їхня позиція у питанні граматичної омонімії[4].

І. Б. Хлебнікова окреслює поняття способу дієслів як граматичну категорію, що виражає модальність у формі дієслова[5; с.10]. Під модальністю вона тлумачить понятійну категорію, що відображає комплекс значень, котрі мають різні рефлексії у мові та реалізуються головним чином у присудку та у способі дієслова[5; с.7].

В. В. Виноградов характеризує категорію способу дієслова як точку зору мовця на характер зв'язку дії з діючою особою чи предметом. Саме остання оцінює реальність зв'язку між дією та його суб'єктом з точки зору мовця чи бажання мовця до здійснення чи заперечення цього зв'язку. Таким чином, за

визначенням В. В. Виноградова категорія способу дієслів – це граматична категорія, що позначає відношення дії до дійсності, яке встановлюється мовцем [3;с.472].

Отже, категорії способу дієслів притаманна модальна характеристика, яка вказує на ставлення мовця до якоїсь дії або факту. Саме тому наше уявлення способу дієслів базується на точці зору академіка В.В. Виноградова. Умовний спосіб може мати досить різне емоційне забарвлення: необхідність, бажаність, жаль, які вказують на відношення дії до встановленої мовцем дійсності.

На прикладі твору Стівена Кінга «Зелена миля» та Британського Національного Корпусу, ми мали змогу знайти приклади використання умовного способу в англомовних текстах. За даними вибірки ми можемо зазначити що форма subjunctive I у простих реченнях дещо виходить із вжитку як в американському так і в британському варіанті мови у зв'язку із застарілими значеннями будь-яких виразів. Наприклад:

'God bless you and keep you safe,' Moran said[1; A6N 1694].

Суб'юнктив I може використовуватися не тільки у простих реченнях, але й у складнопідрядних конструкціях. У творі «Зелена миля» були знайдені приклади вживання суб'юнктиву I у підрядних реченнях, які мають інструктивних характер:

I wrote in a hurry because the format demanded that I write in a hurry[2].

У сучасній англійській мові вживання даної конструкції є більш формальним та незвичним, ніж у Британському варіанті англійської мови. У «that-clauses», британці частіше використовують дану конструкцію із допоміжним дієсловом should та інфінітив. Але у цьому випадку, речення будуть включати форму Suppositional Mood.

It is ordered that the Respondent shall transfer [...]to the Petitioner absolutely within 28 [1; JXH 254].

Британський та американський варіанти англійської мови сходяться у характері вираження речень підрядних речень. Усі вони виражають інструктивність дії. Однак, у британському варіанті англійської мови більш звичним є використання способу припущення для вираження будь-якої дії.

Використання суб'юнктива II у простих реченнях не є частим, та все ж ми можемо зустріти випадки їх вживання в британській літературі.

...slum-dwellers would rather live in the slums than anywhere else...[1; A05 1121].

У свою чергу в американській літературі випадки вживання простих речень не були виявлені, таким чином ми можемо зробити висновок, що вживання даних речень із конструкціями *would rather, had rather, would sooner* та інших поступово виходять із вжитку в американській художній літературі, автор здебільшого надає перевагу суб'юнктиву II у підрядних реченнях для змалювання можливої, але нереальної дії.

Конструкції *if only* виражають негативну конотацію:

Gosh, if it had only been ka-ka! [2].

Випадки вживання суб'юнктиву II у підрядних реченнях можуть зустрічатися як і британському варіанті англійської мови так і в американському. Приклади з цією конструкцією також були знайдені у BNC, що свідчить про загальноновживаність таких конструкцій у британському варіанті англійської мови.

And therefore, I would rather you didn't smoke [1; FLM 17].

Речення, які експлікують пораду не широко використовуються у згаданому творі. Автор не вживає їх окремо, але використовує у підрядних реченнях:

"If we're going to do it, it had better be tonight," Harry said [2].

Найбільш вживаною конструкцією англomовної літератури, згідно нашої вибірки, є підрядні речення порівняння.

Твір «Зелена миля» є яскравим прикладом використання умовного способу у підрядних реченнях порівняння; такі речення вводяться сполучником *as if* .:

"How's that pretty gal of yours" is what I asked, as if Melinda had seen only seventeen summers instead of sixty-two or -three [2].

Суб'юнктив II має дві часові форми минулого та теперішнього часів. Нами була проведена вибірка для визначення частоти вживання обох часів. Так, теперішній час вживається у 60%, а минулий час у 40%.

Кондиціоналіс в англійській мові та літературі є однією із найчастіше вживаних конструкцій, які виражають умовний спосіб. Та лише другий та третій кондиціоналіс можуть виражати умовний спосіб.

Частота використання другого і третього кондиціоналісc складає 72 та 23 відсотки відповідно, що означає, що використання другого кондиціоналісc часто вживається у творах художнього напрямку для змалювання різного виду подій теперішнього минулого та майбутнього часу. Твір наповнений реченнями другого кондиціоналісcу для опису дії яка неможлива у майбутньому.

It looked to McGee like it might have been a gun - not that a man Coffey's size would need a gun to do some major damage, if he decided to go off [2].

У випадку з кондиціоналісом 3, у художньому творі він не є часто вживаним у порівнянні із 2.

У цій конструкції речення виражає нереальну дію у минулому.

It should have been enough, would have been enough, if they hadn't been lulled by the stick thin country [2].

Третій кондиціоналіс, завдяки тому, що дія виражає нереальну дію у минулому часі, часто вказує на критику вказаної дії:

Elaine's arthritis is terrible, and I probably would have broken her in two like a dry stick if I'd fallen into her arms[2].

Спосіб припущення у творі «Зелена миля» використовується як у минулому так і теперішньому часі.

It occurred to me that it should have been the shade of tired old limes[2];

That was her request, that her death warrant should be read under the name of Beverly Matuomi [2].

Suppositional Mood відрізняється від суб'юнктива I тим, що вживається загалом у британському варіанті англійської мови, в той час як суб'юнктив – в американському англійському.

Дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про особливості вживання умовного способу в англомовних текстах. Категорія способу дієслів відображає точку зору мовця на характер зв'язку дії з діючою особою. У цьому відношенні умовний спосіб може мати безліч модальних відтінків: бажання, жалю, необхідності та інші.

Поняття умовного способу характеризує реальність або нереальність виконання будь-якої дії. Складність цього граматичного явища пов'язана з великою кількістю граматичних форм, які виражають значення нереальності: суб'юнктив I та II, кондиціоналіс та спосіб припущення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. British National Corpus. – Режим доступу: <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>
2. Stephan King The Green Mile . – Режим доступу: http://readanybooks.net/horror/The_Green_Mile/
3. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учебное пособие для вузов. – 3-е изд., испр – М.:Высшая школа, 1986. – 640с.

4. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика современного английского языка: Учебник./- М.: Высш.школа, 1981. – 285с.
5. Хлебникова И.Б. Сослагательное наклонение в английском языке: Теория и практика. Учеб. пособие.- 2-е изд., перераб. и доп. – Саранск: Красный октябрь, 1994. -176с.